

บทที่ 1

บทนำ

ข้อความทั่วไป

"เช็ค" เป็นเครื่องมือในทางการค้าที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ชำระหนี้แทนเงินสด¹ ในทางเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์หลายคนถือว่าเช็คเป็น "เงิน" อย่างหนึ่ง² ที่ผูกพันประโยชน์อย่างยิ่งในวงการธุรกิจการค้า และช่วยอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้ การชำระหนี้ด้วยเช็คทำได้โดยสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย จึงเป็นที่นิยมใช้กันในการธุรกิจการค้า สถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุน ทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาลเป็นเวลายาวนานแล้ว ปัจจุบันเช็คเป็นกลไกสำคัญในวงการธุรกิจการเงินอย่างมาก ฉะนั้นถ้าการใช้เช็คเป็นไปโดยเรียบร้อยตามเจตนารมณ์ของกฎหมายก็จะเกิดผลดีและทำให้วงการธุรกิจการค้า การเงิน และระบบเศรษฐกิจของชาติประสบความสำเร็จมั่นคงและสันติสุขสืบกันถ้าการใช้เช็คมีปัญหาขาดความน่าเชื่อถือ ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน และการใช้เช็คมีกลไกที่ล่าช้าไม่สะดวกรวดเร็ว หรือผู้ใช้เช็คขาดความสำนึกที่ซื่อตรง ขาดความเข้าใจตามควรในเรื่องเช็ค ก็จะทำให้การใช้เช็คประสบปัญหานานาประการ ล่าช้า สับสน ซึ่งย่อมจะเกิดผลเสียต่อวงการค้า ระบบการเงินของประเทศ อันเป็นผลร้ายอย่างใหญ่หลวงต่อทั้งภาคเอกชนและประเทศชาติ

¹Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, 4th ed. (St. Paul, Minn. : West Publishing Co., 1951), p. 301.

²สุจริต ถาวรสุข, ศำนิยม คำอธิบายเรื่องเช็ค, นายสัมฤทธิ์ รัตนดารา (พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ, 2507) หน้า ค.

ประวัติความเป็นมาของเช็ค

ตามประวัติของตัวแลกเงินนั้นมักกล่าวไว้ว่า เริ่มมีขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13 โดยที่พ่อค้าชาวฟลอเรนซ์และเวนิสทำคำสั่งให้ลูกค้าของตนในต่างประเทศจ่ายเงินชำระหนี้แก่ผู้ถือคำสั่งนั้นโดยไปเรียกเก็บเงินเป็นราคาสินค้าที่ซื้อขายกันระหว่างพ่อค้าในต่างประเทศ เพื่อสะดวกที่ไม่ต้องขนเงินสดเดินทางไปมา การปฏิบัติดังนี้ได้แพร่เข้าไปในฝรั่งเศส และต่อไปในอังกฤษ ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 อังกฤษใช้ตัวแลกเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ โดยในขั้นแรกได้ใช้ในการค้าระหว่างประเทศก่อน ต่อมาได้ใช้ระหว่างพ่อค้าในประเทศด้วย และในที่สุดก็ได้แพร่หลายไปในกลุ่มบุคคลโดยทั่วไปทั้งที่เป็นพ่อค้าและไม่ใช่ว่าพ่อค้า เพราะการใช้ตัวเงินนั้นเป็นการสะดวกกว่าการชำระหนี้ด้วยเงินธรรมดา

ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาใช้เช็คกันมากกว่าในภาคพื้นทวีปยุโรป โดยปรากฏว่าประมาณร้อยละ 90 ของธุรกิจทั้งสองประเทศนั้นใช้เช็คในการชำระหนี้ระหว่างกัน ประวัติของเช็คในประเทศอังกฤษเขียนว่า "cheque" นี้มีกล่าวกันว่าแต่เดิมเป็นต้นขั้วของใบเก็บเงินหรือใบรับเงินภาชีอากร (exchequer bill) ซึ่งบันทึกรายการของปลายขั้วไว้ตรวจสอบ (check) การแก้ไขปลอมแปลงที่อาจมีขึ้น ต้นขั้วนี้ธนาคารเก็บไว้ ส่วนปลายขั้วที่ถูกชำระไปแต่เดิมเรียกว่า drawn note หรือ draft ตราพท์ซึ่งในปัจจุบัณนี้ยังใช้เป็นคำสั่งของธนาคารให้จ่ายเงินระหว่างธนาคารด้วยกัน ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 คำใช้เช็คได้เข้าแทนที่คำว่าตราพท์ ในคำสั่งของผู้มีเงินฝากในธนาคารให้ธนาคารจ่ายเงินแก่ผู้ถือคำสั่งนั้น และในที่สุดใช้คำว่าเช็ค (cheque) แทนคำว่าตราพท์ (draft) เสียเลย

การปฏิบัติของธนาคารแต่เดิมนั้น ธนาคารออกเอกสารที่เรียกว่า บัตรธนาคาร (Banker's note) หรือที่นิยมเรียกว่า "แบงก์โนต" (Bank note) ให้เป็นหลักฐานแทนเงินฝากซึ่งใช้เปลี่ยนมือกันได้เสมือนเงินสด ต่อมาธนาคารไม่ออกบัตรของธนาคารเอง แต่เปลี่ยนวิธีการเป็นให้ลูกค้าที่มีเงินฝากในธนาคารออกคำสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินนั้นแก่ผู้ถือคำสั่งที่ถูกชำระส่งมาให้ได้รับเงินอันเป็นเอกสารที่ได้อีกว่า "เช็ค" ในปัจจุบัน

สำหรับในประเทศไทย เริ่มมีธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ จำกัด ธนาคาร
 ชาร์เตอร์แห่งอินเดีย ออสเตรเลีย และจีน จำกัด และธนาคารแห่งอินเดีย มาเปิดดำเนิน
 กิจการตั้งแต่ พ.ศ. 2431, 2435 และ 2440 ตามลำดับ โดยธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้
 และธนาคารชาร์เตอร์ ได้นำธนาคารบัตรซึ่งคนไทยเรียกว่าธนาคารบัตรโดยทับศัพท์ภาษา
 อังกฤษว่า "แบงก์โน้ต" (Bank note) มาใช้เป็นที่ยอมรับหมุนเวียนในกรุงเทพฯ เป็นส่วน
 ใหญ่ จนธนาคารได้พิมพ์เช็คออกใช้เมื่อ พ.ศ. 2445 ธนาคารบัตรจึงหายไปจากกระแสหมุน
 เวียน ธนาคารคงได้นำวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเช็คที่ได้กระทำอยู่ในต่างประเทศซึ่ง เป็นสำนักงาน
 เดิมของธนาคารเข้ามาใช้ในประเทศไทยเช่นเดียวกัน¹ ครั้นเมื่อ พ.ศ. 2471 ได้มี
 ประกาศใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ตระกูลชำระใหม่ บทบัญญัติ
 ดังกล่าวมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเช็คไว้ในหมวด 4 ลักษณะ 21 ตั้งแต่มาตรา 987-1005 ซึ่ง
 ทั้งหมดเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่ง และต่อมาเพื่อความเหมาะสมสมควรจึงได้มีกฎหมายประกาศใช้
 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 และประกาศคณะปฏิวัติ
 ฉบับที่ 196 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2515 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางอาญาขึ้นอีก
 โดยเฉพาะ

วิเคราะห์ศัพท์

เช็คคืออะไร โดยสากลเช็คคือตราสารสำหรับใช้แลกเปลี่ยนเงินตราที่เปลี่ยนมือ
 ได้โดยธนาคารออกให้แก่ผู้ฝากเงิน ซึ่งจะต้องชำระเงินให้แก่บุคคลที่ผู้ฝากเงินระบุชื่อในเช็ค

¹ สง่า ดวงอัมพร, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค การล่อลวง และ
ดำเนินคดี (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2519), หน้า 1-3.

นั้น¹ ส่วนความหมายของเช็คตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบัญญัติเกี่ยวกับความหมายของเช็คไว้ดังนี้คือ มาตรา 898 บัญญัติว่า "อันตัวเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้มี 3 ประเภท ๆ หนึ่งคือตัวแลกเงินประเภทหนึ่งคือ ตัวสัญญาใช้เงินประเภทหนึ่งคือเช็ค" และมาตรา 987 บัญญัติว่า "อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ส่งจ่าย ส่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่ง เมื่อทรงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอัน เรียกว่า ผู้รับเงิน" จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสองมาตราดังกล่าวนี้แล้วเห็นได้ว่า เช็คก็คือตัวเงินประเภทหนึ่ง แต่มีลักษณะที่กำหนดให้ผู้จ่ายคือธนาคาร และการจ่ายเงินนั้นให้กระทำการจ่ายทันทีเมื่อทรงถามจะผลัดผ่อนไม่ได้ ทั้งนี้โดยขณะนั้นผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นลูกค่านั้นต้องมีเงินในบัญชีพอจ่ายด้วย ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่าเช็คมุ่งถึงความสะดวกรวดเร็วในการชำระหนี้เป็นสำคัญ โดยมีเจตนารมณ์มุ่งให้การจ่ายเงินและความผูกพันตามเช็คได้ปฏิบัติเสร็จโดยเร็ว ไม่ชักช้า คู่สัญญาในเช็คมีด้วยกัน 3 ฝ่ายคือ ผู้ส่งจ่าย ผู้จ่ายเงิน ผู้รับเงิน โดยผู้ส่งจ่ายเงินและผู้รับเงินจะเป็นบุคคลคนเดียวกันก็ได้ ในทางกฎหมายถือว่าเช็คเป็นเอกสารสิทธิ์อย่างหนึ่ง (ศาลแพ่งฎีกาที่ 6233/2502) สำหรับความหมายของเช็คตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้โดยเฉพาะ ฉะนั้นจึงต้องอนุโลมตามความหมายซึ่งได้กล่าวไว้แล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้างต้น ซึ่งต้องมีรายการต่าง ๆ ในเช็คดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

¹Max Radin, Radin Law Dictionary (New York: Oceana Publications, 1955), p. 53.

รายการของเช็ค

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 988 ระบุรายการต่าง ๆ ของเช็คไว้ดังนี้คือ "อันเช็คนั้นต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้คือ

1. คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค
2. คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน
3. ชื่อหรือยี่ห้อ และสำนักงานของธนาคาร
4. ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ใด
5. สถานที่ใช้เงิน
6. วันและสถานที่ออกเช็ค
7. ลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย"

รายการต่าง ๆ ในเช็คดังกล่าวนี้เป็นรายการที่กฎหมายระบุไว้ให้ต้องมีในเช็ค แต่การพิมพ์ผลิตเช็คนั้นก็แล้วแต่ลวดลายของแต่ละธนาคารไป ซึ่งเมื่อมีรายการต่าง ๆ เหล่านี้แล้วก็บังคับได้ว่าเป็นเช็ค แต่ในกรณีที่บุคคลใดทำเป็นหนังสือตราสารซึ่งมีรายการครบถ้วนบริบูรณ์ตามลักษณะที่กล่าวไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987, 988 ดังกล่าวแล้วก็บังคับได้เป็นเช็ค เมื่อผู้ทรงนำไปยื่นเงินไม่ได้ผู้ออกเช็คก็มีความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 (ศัพท์พจนานุกรมที่ 1017/2507) รายการต่าง ๆ ในเช็คดังกล่าวแล้วนั้นบางรายการจำเป็นต้องทำตามกฎหมายระบุไว้ ฉะนั้นตราสารนั้นไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค แต่บางรายการกฎหมายยกเว้นว่ายังไม่ต้องสมบูรณ์ในขณะที่ออกเช็ค แต่ได้กำหนดวิธีการโดยอนุโลมให้ใช้กฎหมายลักษณะตัวแลกเงินได้ ทำให้เช็คนั้นสมบูรณ์ได้ตามกฎหมายดังจะได้อธิบายโดยละเอียดเป็นลำดับไปดังต่อไปนี้

1. คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค รายการนี้เป็นรายการที่ต้องมีเสมอไปจะขาดเสียมิได้ เพราะเช็คเป็นตราสารพิเศษซึ่งจะต้องระบุไว้ให้เด่นชัดเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบถึง

ความผูกพัน สิทธิและความรับผิดชอบต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้ ถ้าได้ทำตราสารขึ้นโดยไม่มีคำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค แม้จะมีรายการอื่น ๆ ครบถ้วนก็จะบังคับกันในเรื่อง เช็คหาได้ไม่

2. คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ชำระเงินเป็นจำนวนแน่นอน รายการตามอนุมาตรา 2 นี้แยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.1 คำสั่ง คำสั่งให้จ่ายเงินนั้นต้องมีข้อความในลักษณะบังคับ กล่าวคือ การใช้ถ้อยคำต้องใช้คำที่แสดงให้เห็นว่ามีสภาพเป็นคำสั่งไม่ใช่คำร้องขอ แต่การใช้คำสุภาพที่มีลักษณะเป็นคำสั่งนั้นก็ไม่ทำให้เช็คเสียไป เมื่อใดเป็นคำสั่ง เมื่อใดเป็นคำร้องขอ นั้นย่อมแล้วแต่ภาษาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ในปัจจุบันธนาคารต่าง ๆ ในประเทศไทยได้ใช้คำโดยระบุแต่เพียงว่า "จ่าย" เท่านั้นก็ถือว่าเป็นคำสั่งแล้ว

2.2 อันปราศจากเงื่อนไข ตามเจตนารมณ์ของการใช้เช็คก็คือ เพื่อให้การชำระหนี้เกิดผลตามกฎหมายโดยสะดวก ปลอดภัย รวดเร็ว แทนการชำระด้วยเงินสด ฉะนั้นถ้าการชำระหนี้ด้วยเช็คกระทำโดยมีเงื่อนไขก็ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งย่อมเป็นเหตุขัดข้องในการที่จะโอนเช็คกันต่อ ๆ ไป เพราะเช็คนั้นจะเกิดความไม่แน่นอนว่าผู้ที่ได้เช็คไปจะได้รับเงินเมื่อใดกันแน่ เพราะจะต้องรอให้เหตุการณ์ซึ่งไม่แน่นอนตามเงื่อนไขเกิดขึ้นเสียก่อน ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงห้ามไว้ อย่างไรเรียกว่าเงื่อนไข ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 144 บัญญัติว่า "ข้อความใดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความเช่นนั้นท่านเรียกว่าเงื่อนไข ซึ่งอาจมีได้ทั้งเงื่อนไขบังคับก่อนและเงื่อนไขบังคับหลัง คือให้นิติกรรมสิ้นผลเมื่อเหตุการณ์ตามเงื่อนไขเกิดขึ้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 145 บัญญัติว่า "นิติกรรมใดมีเงื่อนไขบังคับก่อนนิติกรรมนั้นย่อมเป็นผลต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว" และวรรคสองบัญญัติว่า "นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมนั้นย่อมสิ้นผลในเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว"

2.3 ให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน ความหมายของคำว่าแน่นอนหมายถึงว่าผู้ส่งจ่ายจะต้องกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนลงไปในเช็คนั้น เช่น จ่าย 500.- บาท เป็นต้น ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงคือจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงอีกไม่ได้ ตัวอย่างของการส่งจ่ายเงินจำนวนที่ไม่แน่นอนก็เช่น "ส่งจ่ายเงินตามจำนวนที่ยังค้างอยู่ในบัญชี" เป็นต้น

ดังได้กล่าวแล้วแต่ต้นว่าเช็คเป็นตั๋วเงินชนิดหนึ่ง ฉะนั้นคำสั่งดังกล่าวจึงต้องเป็นคำสั่งให้จ่ายเงินเท่านั้น¹ ฉะนั้นผู้ส่งจ่ายจะส่งจ่ายเป็นพันธบัตรหรือทองคำ หรือเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นใดหาได้ไม่

ส่วนคำว่า เงิน คือสิ่งที่เป็นเงินตราอันชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย จำนวนเงินดังกล่าวจะกำหนดเป็นเงินไทยหรือเงินต่างประเทศก็ได้ ถ้าเป็นเงินต่างประเทศจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยไว้ด้วยก็ได้ เพราะอาจใช้เป็นเงินไทยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 196 หรือจะให้คิดอัตราแลกเปลี่ยนตามมาตรา 196 คือคิดตามอัตราแลกเปลี่ยน ณ สถานที่และเวลาที่ใช้เงิน

อนึ่ง ในกรณีที่จำนวนเงินที่ส่งจ่ายเขียนด้วยตัวเลขและตัวอักษร แต่ระบุจำนวนไม่เท่ากัน ในกรณีเช่นนี้จะต้องถือว่ากรณีดังกล่าวเป็นคำสั่งให้จ่ายเงินเป็นจำนวนเงินที่ไม่แน่นอนหรือไม่ ดังนั้นกรณีนี้จะประปรกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 12 ความว่า "ลงจำนวนเงิน หรือปริมาณในเอกสารด้วยตัวอักษรและตัวเลขทั้งสองอย่างนั้นไม่ตรงกัน และศาลอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงได้ไซ้ ให้ฟังเอาจำนวนเงินหรือปริมาณที่เขียนเป็นตัวอักษรนั้นเป็นประมาณ" ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องการตีความโดยศาล แต่สำหรับธนาคารโดยทั่วไปแล้วถ้ามีกรณี เช่นนี้เกิดขึ้นโดยธรรมเนียมปฏิบัติของธนาคาร ธนาคารมักจะคืนเช็คในลักษณะนั้น

¹ ลิตติ ดิงคังกี๋, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด ตั๋วเงิน (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515) หน้า 44.

โดยอ้างว่าไม่อยู่ในฐานะที่จะสันนิษฐานได้ว่าผู้ส่งจ่ายประสงค์จะจ่ายเงินจำนวนใดเท่าใด นอกจากนี้ธนาคารอาจจะกำหนดประเพณีอย่างอื่นอีก เช่นผู้ส่งจ่ายส่งจ่ายเงินเป็นจำนวนน้อยเกินไป หรือเป็นจำนวนเศษสตางค์ที่เล็กน้อย เป็นต้น โดยจะไม่จ่ายเงินให้ในกรณีดังกล่าว

3. ชื่อหรือยี่ห้อและสำนักงานของธนาคาร เนื่องจากระบบการเป็นคู่สัญญาอันเป็นสาระสำคัญของฝ่ายหนึ่งในเรื่องเช็ค ดังนั้นถ้าเช็คไม่มีรายการดังกล่าวก็ย่อมทำให้ผู้ทรงเช็คอาจทราบได้ว่าจะไปยื่นเงิน ณ ที่ใด กับใคร ในทางกฎหมายถ้าขาดเสียซึ่งรายการนี้แล้ว ตราสารนั้นไม่เป็นเช็ค¹ ในทางปฏิบัติของธนาคารในแบบพิมพ์เช็คจะระบุไว้โดยแจ้งชัด ซึ่งชื่อและสาขาของธนาคารและโดยทั่วไปจะมีระบุถึง เลขที่ ถนน ตำบล อำเภอ จังหวัด อันเป็นที่ตั้งของธนาคารนั้น เพื่อให้ผู้ทรงเช็คทราบและสามารถเดินทางไปยื่นเงินโดยสะดวกอีกด้วย

4. ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงินหรือค่าจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ เนื่องจากผู้รับเงินถือเป็นผู้สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในตัวเงินประเภทเช็คนั้น ดังนั้นถ้ารายการในเช็คขาดไปเสียซึ่งรายการอันระบุถึงชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงินหรือค่าจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนี้แล้ว ตราสารนั้นก็ไม่เป็นเช็คตามกฎหมาย เพราะไม่รู้ว่าจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ใด การระบุชื่อผู้รับเงินจะต้องระบุไว้โดยแน่นอนว่าหมายถึงใคร และอาจจะระบุโดยใช้ยี่ห้อ ตำแหน่ง หรือชื่อของนิติบุคคลก็ได้ อนึ่ง ชื่อผู้รับเงินนี้จะใช้อย่างจริงหรือชื่อสมมติของบุคคลก็ได้ แต่จะต้องมีตัวบุคคลอยู่จริง

5. สถานที่ใช้เงิน รายการนี้เป็นรายการที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติบังคับไว้เด็ดขาด แม้จะไม่ปรากฏกฎหมายก็บัญญัติให้ใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 910 วรรค 3 ประกอบกับมาตรา 989 ซึ่งมีหลักกฎหมายว่าถ้าสถานที่ใช้เงินนั้นมิได้ระบุไว้ในเช็ค ทำหน้าที่ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน ดังนั้นถ้าธนาคารผู้จ่ายเงินตั้งอยู่

¹ ประพันธ์ ทรัพย์แสง, คำอธิบายเช็ค (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2517), หน้า 10.

๗ สถานที่ใด ก็ให้ถือว่าสถานที่นั้นเป็นสถานที่ใช้เงิน ราชการตามข้อนี้มักไม่เกิดปัญหา เพราะ ราชการในเข็คกฎหมายได้กำหนดให้มีราชการตามอนุมาตรา 3 อยู่แล้วคือ ต้องระบุชื่อหรือ ชื่อและสำนักงานของธนาคาร และโดยส่วนใหญ่ในแบบพิมพ์เข็คของธนาคารควรระบุชื่อ ลายา และที่ตั้งของธนาคารไว้โดยเด่นชัดเสมอ

6. วันและสถานที่ออกเข็ค มีรายละเอียดดังนี้คือ

วันที่ออกเข็ค คือการเขียนวัน เดือน ปี ลงในเข็ค และตามกฎหมายจะต้องถือว่า วันที่ที่ระบุลงในเข็คนั้นเป็นวันที่ออกเข็ค ส่วนวันที่ผู้ออกเข็คเขียนและลงลายมือชื่อส่งจ่ายเงิน ในเข็คก็ดี หรือวันที่ผู้ออกเข็คยื่นเข็คเป็นการชำระหนี้ก็ดี หากใช่เป็นวันที่ออกเข็คไม่ (ศาล พิพากษาฎีกาที่ 254/2503, 1017/2507 และ 415/2525) วันที่ที่ระบุลงในเข็คนั้นย่อม สัมบูรณ์แม้ว่าจะตรงกับวันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ แต่ถ้าส่งจ่ายในวันที่ไม่ปรากฏ เช่น วันที่ 31 กันยายน 2523 ตามทางปฏิบัติถือว่าเป็นเข็คที่จ่ายเงินได้ตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2523 เป็นต้นไป เนื่องด้วยเจตนาของผู้ส่งจ่ายประสงค์ที่จะจ่ายเงินในวันสิ้นเดือน นั้นเอง¹ แต่มีผู้เห็นว่า เข็คลักษณะนี้ธนาคารไม่ควรจ่าย เพราะบางทีผู้ส่งจ่ายอาจถูกขู่เข็ญ ให้เซ็นเข็ค ส่งได้เขียนเข็คผิดปกติเพื่อให้เป็นข้ออ้าง แก่ธนาคารผู้จ่ายเงิน

ปัญหาว่าวันที่ออกเข็คเป็นวันใดนี้ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ศาลของประเทศฝรั่งเศสได้ถือว่า วันที่ออกเข็คคือวันที่ผู้ออกเข็คเขียนและลงชื่อส่งจ่ายเงินอันเป็นการออก เข็คนั้นตามความเป็นจริง ไม่ถือเอาวันที่ลงเงินในเข็คเป็นวันที่ออกเข็ค² การตีความดังกล่าว

¹ เฉลิม บงบุญเกิด, เข็ค กฎหมายและการปฏิบัติ (พระนคร: โรงพิมพ์เพื่อจนคร, 2510), หน้า 16.

² โทแมส ภัทรภิรมย์, "ความผิดฐานรับเข็คไม่มีเงิน" วารสารบทบัญญัติ เล่มที่ 25 ตอนที่ 4 (2514):946.

ทำให้ผู้ออกเช็คต้องมีเงินในธนาคารพอจ่ายตามเช็คนั้นอยู่แล้วในวันที่ออกเช็คนั้น ถ้าไม่มีพอจ่ายตามเช็คนั้นก็ย่อมเป็นความผิดตามกฎหมาย และสำหรับกรณีที่เป็นการออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้า การนำเงินเข้าบัญชีภายหลังวันออกเช็คก่อนวันที่เช็คนั้นถึงกำหนดชำระ เงินก็ไม่มีผลให้ความผิดที่เกิดขึ้นแล้วนั้นระงับลง¹ ด้วยเหตุนี้ในประเทศฝรั่งเศส ศาลจึงทำให้ผู้ออกเช็คเป็นการชำระหนี้ต้องมีความระมัดระวังและมีความระหวั่นในการออกเช็คทุกครั้งว่าตนมีเงินในบัญชีเป็นจำนวนเพียงพอที่จะจ่ายตามเช็คที่ตนจะออกนั้นได้ จึงทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชีลดน้อยลง ซึ่งต่างกับการตีความกฎหมายของศาลฎีกาของประเทศไทยดังกล่าวแล้ว ในกรณีที่เป็นการออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้า แม้ในวันที่ผู้ออกเช็คเขียนและลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็คอันเป็นการออกเช็คตามความเป็นจริงนั้น ผู้ออกเช็คจะไม่มีเงินในบัญชีพอจ่ายได้ ผู้ออกเช็คก็อาจไม่มีความผิดหากตนได้นำเงินเข้าบัญชีเพื่อชำระหนี้ตามเช็คนั้นทันตามกำหนด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ไต่เอาเช็คในประเทศไทยได้ค่อยจะคำนึงถึงจำนวนเงินในบัญชีของตนก่อนที่จะเขียนเช็คชำระหนี้แต่ละครั้ง และไปเช็คกันเป็นการแก้ปัญหาลเฉพาะหน้า ผลัดกับตนเอง โดยหวังว่าตนจะนำเงินมาเข้าบัญชีเพื่อชำระหนี้ตามเช็คได้ทันกำหนด ซึ่งกรณีอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ จึงทำให้ปัญหาอันเกิดจากการไต่เอาเช็คเกิดขึ้นมากในประเทศไทย การตีความของศาลฎีกาแห่งประเทศไทยดังกล่าวนอกจากจะเกิดผลเสียดังกล่าวแล้ว การตีความเช่นนี้ยังเป็นการผิดต่อหลักความเป็นจริงอยู่มาก เช่นในกรณีที่ผู้ออกเช็คเขียนเช็คส่งจ่ายเงินโดยลงวันที่ล่วงหน้าแล้วตายลง โดยวันที่ลงในเช็คเป็นวันหลังจากที่ผู้ออกเช็คนั้น ถึงแก่ความตาย ถ้าถือเอาวันที่ลงในเช็คเป็นวันออกเช็คแล้ว กรณีก็จะกลายเป็นว่าผู้ออกเช็คออกเช็คหลังจากที่ตนถึงแก่ความตายไปแล้ว

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย วันออกเช็คนี้แม้จะเป็นรายการที่สำคัญโดยในขณะที่ผู้ส่งจ่ายส่งมอบเช็คให้แก่ผู้ทรงเช็คจะไม่ได้ลงวันที่ไว้ก็หาทำให้

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 947

เช็คนั้นขาดความสมบูรณ์หรือเป็นเช็คที่เสียไปไม่ เพราะในกรณีนี้ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคน
หนึ่งคนใดทำการโดยสุจริตจะลดวันตามที่ถูกต้องแท้จริงลงก็ได้ วันที่ออกเช็คมีความสำคัญอยู่
หลายประการดังต่อไปนี้คือ

1. สิทธิไล่เบี้ย เช็คให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค ต้องยื่นภายในหนึ่ง
เดือนนับแต่วันออกเช็คนี้ ถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินที่อื่นต้องยื่นภายในสามเดือน ฉะนั้นท่านว่าผู้
ทรงเช็คสิ้นสิทธิ์ที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สักรหัสทั้งปวง ทั้งเสียสิทธิอันมีต่อผู้ส่งจ่ายด้วยเพียงเท่าที่
จะเกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้ส่งจ่าย เพราะการที่ละเลยเสียไม่ยื่นเช็คนี้
(ป.พ.พ. 990 วรรคแรก)

2. กำหนดการยื่นเช็ค ผู้ทรงเช็คต้องยื่นเช็คให้ธนาคารจ่ายเงินภายในกำหนด
6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค ฉะนั้นธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงิน (ป.พ.พ. 991 (2))

3. อายุความ ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ส่งจ่าย ผู้ทรงต้องฟ้องร้องผู้ส่ง
จ่ายภายในกำหนด 1 ปีนับแต่วันที่ออกเช็ค (ป.พ.พ. 1002)

ดังได้กล่าวแล้วว่าวันที่ออกเช็คนั้นแม้ไม่ได้ระบุไว้ในขณะส่งมอบเช็คก็หาได้ทำให้
เช็คนั้นเสียไปเสียทีเดียวไม่ แต่ก็อาจเกิดปัญหาบางประการเกี่ยวกับเช็คไม่ลงวันที่หรือเช็ค
ลงวันที่ลวงหน้าดังนี้คือ

1. เช็คไม่ลงวันที่ เช็คฉบับใดถ้ามิได้ลงวันออกเช็ค ผู้ทรงโดยชอบด้วย
กฎหมายคนใดคนหนึ่งทำการโดยสุจริตจะลดวันตามที่ถูกต้องแท้จริงลงก็ได้ (ป.พ.พ. มาตรา
910 วรรค 5)

ผู้ทรง หมายถึงบุคคลที่มีเช็คไว้ในครอบครองในฐานะผู้รับเงินหรือผู้รับสักรหัส
ถ้าเป็นเช็คส่งจ่ายแก่ผู้ถือ ผู้ถือก็นับว่าเป็นผู้ทรงเหมือนกัน (ป.พ.พ. มาตรา 904)

โดยสุจริต หมายถึงว่าผู้ทรงเข้าใจว่าเป็นวันที่ถูกต้อง

วันที่ถูกต้องแท้จริง คือวันที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ถ้าไม่ได้จัดแจ้งตามความเป็นจริง ข้อความนั้นไม่มีผล¹

ปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปคือ ในกรณีที่ผู้ทรงอำนาจโดยสุจริตแต่ลงวันคลาดเคลื่อนไปด้วยความสำคัญผิด และในกรณีที่ลงวันผิดทุกสถานหากว่าในภายหลัง เขื่อนั้นตกไปยังมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนต่อ ๆ มา เขื่อนั้นจะเสียไปหรือไม่ ในกรณีนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องตัวแลกเปลี่ยนเงินมีบัญญัติไว้ในมาตรา 932 วรรค 2 แต่ในเรื่องเช็คมาตรา 989 มิได้อนุญาตให้บังคับตามเรื่องตัวแลกเปลี่ยนดังกล่าวแล้ว นักนิติศาสตร์บางท่านจึงเห็นควรนำมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ โดยให้ถือเป็นบทกฎหมายใกล้เคียง เพราะไม่มีกฎหมายปรับให้เข้ากับกรณีได้ มีข้อความเป็นสาระสำคัญดังนี้คือ ในเมื่อผู้ทรงอำนาจโดยสุจริต แต่ลงวันที่คลาดเคลื่อนไปด้วยความสำคัญผิด และในกรณีที่ลงวันผิดทุกสถาน หากว่าในภายหลัง เขื่อนั้นตกไปยังมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว เขื่อนั้นจะเสียไปเพราะเหตุนี้หาได้ไม่ ท่านให้คงเป็นเช็คที่ใช้ได้ และพึงให้ใช้เงินกันเสมือนตั้งว่าวันที่ได้ลงนั้นเป็นวันที่ถูกต้องแท้จริง² (ป.พ.พ. มาตรา 4 และมาตรา 932 วรรค 2)

ในกรณีที่เช็คไม่ได้ลงวันที่ส่งจ่ายเงินนี้ ผู้ออกเช็คจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปที่ว่า ในการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญานั้นต้องมีวันเวลาที่จำเลยเจตนากระทำความผิด สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ การกระทำเป็นความผิดสำเร็จเมื่อธนาคารปฏิบัติเลขาธิการจ่ายเงินตามเช็ค สาระสำคัญประการหนึ่งที่เช็คจะถูกปฏิบัติเลขาธิการจ่ายเงินนั้นคือ เขื่อนั้นต้อง

¹ สิตติ ดิงคัมภ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด, ตัวเงิน,
หน้า 53.

² เฉลิม ยงบุญเกิด, เช็ค กฎหมายและการปฏิบัติ, หน้า 17.

ถึงกำหนดชำระเงินตามวันที่ส่งจ่ายเงินตามเช็คนั้นแล้ว ฉะนั้นวันที่ผู้ออกเช็คลงในเช็คจึงเป็นวันที่ผู้ออกเช็คเจตนาที่จะให้ตนเองมีความผูกพันชำระหนี้ตามเช็คนับแต่วันที่ตนเองระบุส่งจ่ายเงินตามเช็คนั้นเป็นต้นไป ซึ่งถ้าภายหลังเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินก็มีความผิดตามกฎหมาย และถือว่าผู้ออกเช็คกระทำความผิดในวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น แต่ถ้าเช็คนั้นผู้ออกเช็คไม่ได้ลงวันที่ กรณีย่อมไม่อาจเห็นเจตนาที่แน่นอนของผู้ออกเช็คได้ว่าผู้ออกเช็คเจตนาที่จะให้ตนเองต้องผูกพันที่จะชำระหนี้ตามเช็คที่ออกนั้นเมื่อใด และมีผลความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในวันใด จึงถือว่าไม่มีวันที่ผู้ออกเช็คนั้นกระทำความผิด ฉะนั้นแม้ภายหลังเช็คนั้นจะถูกปฏิเสธการจ่ายเงินก็ไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ไม่ว่าจะในลักษณะใดก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค หรือฐานออกเช็คโดยรู้อยู่แล้วว่าในขณะที่ออกเช็คไม่มีเงินในบัญชีอันจะพึงจ่ายให้ได้นั้น ล่าละสำคัญของความผิดทั้งสองฐานนี้อยู่ที่วันออกเช็ค คือวันที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้น ถ้าเช็ครายใดผู้ออกเช็คไม่ได้ลงวันที่ออกเช็คก็ไม่มีทางจะให้ผู้ออกเช็คได้ทราบว่าจะให้มีการใช้เงินตามเช็คในวันใด ซึ่งวันนั้นผู้ออกเช็คจะได้เตรียมเงินไว้ในธนาคารอันจะพึงจ่ายเงินตามเช็คนั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเช็คที่ไม่มีวันออกเช็คถือได้ว่าไม่มีวันออกเช็ค และถือได้ว่าไม่มีวันที่ผู้ออกเช็คกระทำความผิด แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910, 989 จะให้สิทธิผู้ทรงไว้ว่า ถ้าเช็ครายใดมิได้ลงวันออกเช็ค ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนใดคนหนึ่งทำการโดยสุจริตจะจดวันที่ถูกต้องแท้จริงลงก็ได้ นั้น กฎหมายเพียงแต่ให้เช็คฉบับนี้เป็นเช็คที่มีรายการสมบูรณ์ตามกฎหมายฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ในทางแพ่งเท่านั้น แต่หาจะมีผลที่จะลงโทษผู้ออกเช็คในทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ไม่ (ศาลแพ่งอาญาฎีกาที่ 89-90/2513, 567/2517, 1897/2520 และ 69/2522)

จะเห็นเช็คลบใบผู้ออกเช็คไม่ได้ลงวันที่ออกเช็ค กรณีจะลงโทษผู้ออกเช็คตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้หาได้ไม่ แม้ผู้ออกเช็คจะออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค โดยจำเลยออกเช็คทั้งที่ไม่มีเงินฝากในธนาคาร ซึ่งกรณีย่อมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 (1) อยู่แล้ว แต่จำเลยไม่ได้ลงวันที่ออกเช็ค (ศาลแพ่งฎีกาที่ 2048/2519) หรือแม้จำเลยจะได้ตกลงกำหนดวันที่โจทก์ผู้ทรงฟ้องจะลงวันที่ในเช็คไว้ต่อกันและโจทก์ก็ได้ลงวันที่ไปตามที่ตกลงนั้น แต่จำเลยมิได้ลงวันที่ในเช็คนั้น (ศาลแพ่งฎีกาที่ 1897/2520) หรือจำเลยออกเช็คแล้วส่งธนาคารงัดจ่ายเงิน และยังปรากฏว่าไม่มีเงินในธนาคารพอจ่ายเงินตามเช็คนั้น แต่เช็คลบดังกล่าวจำเลยไม่ได้ลงวันที่ ซึ่งในกรณีนี้โจทก์ผู้ทรงฟ้องจะลดวันที่ลงได้ หรืออาจเปลี่ยนแปลงได้ (ศาลแพ่งฎีกาที่ 907/2522) กรณีเหล่านี้เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้ออกเช็คได้ลงวันที่ออกเช็ค จึงถือว่าไม่มีวันที่ผู้ออกเช็คกระทำความผิด จำเลยจึงไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497

เช็คไม่ลงวันที่ดังกล่าวนี้ หากกรณีปรากฏว่าจำเลยออกเช็คให้ผู้ทรงคนแรกเพื่อชำระหนี้โดยไม่ได้ลงวันที่ไว้และเช็คนั้นได้โอนกันต่อ ๆ ไป แต่ก่อนจะโอนไปยังผู้ทรงคนสุดท้าย ผู้ทรงคนก่อน ๆ คนใดคนหนึ่งได้ลงวันที่ออกเช็คไว้แล้ว โจทก์นำเช็คไปยื่นเงินธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จำเลยจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 หรือไม่ กรณีนี้ก็คงถือตามหลักเกณฑ์ข้างต้นเช่นกัน กล่าวคือเมื่อผู้ออกเช็คไม่ได้ลงวันที่ส่งจ่ายเงินในเช็คนั้นก็ย่อมไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 เมื่อการกระทำของจำเลยผู้ออกเช็คไม่มีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว แม้เช็คนั้นจะได้โอนผ่านมือมาที่ครั้งก็ตาม ก็หาทำให้การกระทำของจำเลยซึ่งไม่มีความผิดทางอาญายู่แต่เดิมนั้นกลายเป็นความผิดไปไม่ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อปรากฏว่าขณะที่เช็คอยู่ในความครอบครองของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คนั้น เช็คได้มีการลงวันที่ออกเช็คไว้แล้ว จะเป็นผู้เสียหายหรือผู้ใดลงไว้ก็ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญเมื่อไม่ได้ความว่าวันออกเช็คที่ลงไว้ เป็นวันที่ไม่ถูกต้องแท้จริงและลงไว้โดยไม่สุจริต ก็ถือได้ว่าเป็นเช็คที่ผิด

รายการครบถ้วนและเป็นเช็คที่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910 และ 989 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1409/2514) กรณีนี้ผู้ออกเช็คซึ่งได้ลงชื่อส่งจ่ายเงินตามเช็คนั้นต้องรับผิดชอบชำระหนี้ทางแพ่งตามเช็คนั้น

2. เช็คลงวันที่ล่วงหน้า ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ใช้คำว่า "ในขณะที่ออก" ใน 2 มาตรา 3 (2), และมาตรา 3 (3) บัญญัติว่า "ออกเช็ค... ในขณะที่ออกเช็ค..." คำว่า "ในขณะที่ออกเช็ค หรือที่เรียกว่า "วันออกเช็ค" นั้นคือ วันที่ที่ลงในเช็ค ไม่ใช่วันที่เขียนเช็คอันเป็นใบสั่งแก่ธนาคาร เพราะวันที่ลงในเช็คนั้นเป็นวันถึงกำหนดที่ต้องชำระเงินสด สำหรับผลแห่งเช็คตามกฎหมายนั้นถือว่า ธนาคารต้องจ่ายเงินโดยพลันเมื่อถูกทวงถาม และการทวงถามนั้นในเมื่อยังไม่ถึงกำหนดวันที่ลงในเช็คก็เริ่มนับแน่ชัดว่าจะกระทำมิได้ เพราะวันที่ลงในเช็คเป็นวันที่ผู้ส่งจ่ายสั่งให้ธนาคารใช้เงินแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง ฉะนั้นวันที่ผู้ส่งจ่ายเขียนเช็คจึงเป็นวันที่ผู้ส่งจ่ายเขียนใบสั่งแก่ธนาคาร จะถือเป็นวันส่งจ่ายหรือวันออกเช็คไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 415/2502)

ตามกฎหมายไม่ห้ามผู้ส่งจ่ายเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้า และในทางปฏิบัติประชาชนโดยทั่วไปก็นิยมออกเช็คชำระหนี้โดยลงวันที่ล่วงหน้ากัน เป็นที่แพร่หลายอยู่แล้วในปัจจุบัน เพราะในวงการกิจการค้านี้ย่อมมีกรณีผู้ส่งจ่ายต้องสดการชำระหนี้โดยมีกำหนดเวลาที่เกินนานออกไป เนื่องจากในขณะที่เขียนเช็คผู้ส่งจ่ายอาจจะยังไม่มีเงินในบัญชีเพียงพอ หรือเงินในธนาคาร เท่าที่มีอยู่มีพันธะผูกพันต้องชำระหนี้รายอื่น หรือในบางกรณีพอค่าจำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน สัก ก็ออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้าแล้วนำเช็คดังกล่าวไปขายลดจำนวนเงินลงเล็กน้อยเป็นค่าธรรมเนียมหรือดอกเบี้ย ก็จะได้เงินสดมาใช้ทันทีตามความประสงค์ดังกล่าวแล้ว ซึ่งเห็นได้ว่าการออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้านั้นย่อมมีผลบังคับกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เท่ากับว่าผู้ออกเช็คสัญญาว่าตนจะรับผิดชอบหนี้ตามเช็คนั้น เมื่อถึงวันที่ลงไว้ ผู้ทรงหนี้ก็ย่อมมีสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามเช็คนั้น ยิ่งกว่านั้นก็ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดบัญญัติห้ามไว้ว่ามิให้ออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้า หรือบัญญัติว่าการลงวันที่ล่วงหน้าทำให้เช็คไม่สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 655/2498,

327 /2515)

ในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายเงินออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้า ตรีบาโตที่เช็คยังไม่ถึงกำหนดชำระเงิน ความผูกพันในการชำระหนี้ตามเช็คนั้นก็ยังไม่สิ้น และหากจะมีการนำเช็คนั้นไปเรียกเก็บเงินและธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็ไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เมื่อเช็คถึงกำหนดชำระเงินแล้วผู้ออกเช็คก็ต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน โดยถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันต้องยื่นภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกเช็คนั้น ถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินที่อื่นต้องยื่นภายในสามเดือน ฉะนั้นผู้ทรงยอมสันนิษฐานที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ส่งสัทธิงทั้งปวง ทั้ง เสียสิทธิอันมีต่อผู้ส่งจ่ายด้วยเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้ส่งจ่าย เพราะการละเลยเฉยไม่ยื่นเช็คนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 990) แต่การที่ผู้ทรงเช็คละเลยไม่ยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ชำระเงินภายในกำหนดดังกล่าว หากภายหลังเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินก็หาทำให้ผู้ออกเช็คซึ่งกระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ พ้นความผิดไม่ เช่น จำเลยออกเช็ครายพิพาทโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค และเช็คนั้นขึ้นเงินไม่ได้เพราะเงินฝากจำเลยไม่มีพอจ่าย แม้กรณีจะปรากฏว่าผู้ทรงละเลยไม่ยื่นเช็คตามกำหนดเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 จำเลยก็มีความผิด (ศาลพิพากษาฎีกาที่ 59/2507, 1074/2508)

ในเรื่องการลงวันที่ล่วงหน้าในเช็คนี้ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เคยไม่มีข้อห้ามเช่นเดียวกัน แต่ศาลของประเทศฝรั่งเศส เคยวางแนววินิจฉัยว่าการลงวันที่ล่วงหน้าในเช็คนั้นเป็นข้อสันนิษฐานว่าขณะออกเช็คผู้ออกเช็คนั้นไม่มีเงินในบัญชี และสำหรับผู้ที่รับเช็คลงวันที่ล่วงหน้าในกรณีดังกล่าวก็ถือว่าผู้รับเช็คชำระหนี้โดยรู้อยู่แล้วว่า เช็คนั้นไม่มีเงินพอจ่ายใน

ชณะออกเช็คนั้น¹ ซึ่งอาจมีความผิดอันมิโทษเช่นเดียวกับผู้ออกเช็คไม่มีเงิน

ปัญหาเรื่องการลงวันที่ล่วงหน้าในเช็คนี้ ตามกฎหมายของมลรัฐเคนตักกี ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายอาญามาตรา 514.041(4)(เอ) และ (บี) นั้น แม้จะกำหนดข้อสันนิษฐานว่าเป็นความผิดหากมีการออกเช็คหรือคำสั่งในทำนองเดียวกันนี้ แล้วไม่สามารถรับเงินตามเช็คได้เนื่องจากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็ตาม แต่ก็มิข้อยกเว้นมิให้มีความผิดตามข้อสันนิษฐานนั้น เฉพาะกรณีที่เป็นเช็คหรือมีคำสั่งที่ลงวันที่ล่วงหน้า² ทั้งนี้เพราะกฎหมายของมลรัฐเคนตักกีดังกล่าว เห็นว่า วันที่จะถึงกำหนดชำระเงินตามเช็คซึ่งได้ลงไว้ล่วงหน้านั้น เป็นเรื่องของอนาคตซึ่งจะถือว่าผู้ออกเช็คมีเจตนาจะออกเช็คโดยรู้ถือว่าตนไม่มีเงินจ่ายตามวันที่ซึ่งได้ลงไว้ล่วงหน้า เสมอไปไม่ได้ และตัวบุคคลมุ่งหมายที่จะให้การใช้เช็คนั้นเป็นตราสารที่ใช้ชำระหนี้ได้อย่างเงินสด³ ด้วยเหตุนี้จึงไม่เอาโทษสำหรับการออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้าดังกล่าว ซึ่งหลักและเหตุผลดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกันกับของประเทศไทย

สถานที่ออกเช็ค โดยปกติทั่วไปเช็คไม่โต้แย้งตั้งให้ปรากฏสถานที่ออกเช็ค แต่รายการนี้มิได้เป็นสาระสำคัญ เพราะถ้าไม่ปรากฏสถานที่ออกเช็คให้ถือว่า เช็คนั้นออก ณ ภูมิลำเนาของผู้สั่งจ่าย (ป.พ.พ. มาตรา 910 วรรค 4 และมาตรา 989)

7. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย รายการนี้เป็นรายการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในเช็ค ถ้าเช็คนั้นปราศจากลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย เช็คนั้นย่อมไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

¹ โทกเกน ภัทธีภรมย์, "ความผิดฐานรับเช็คไม่มีเงิน", วารสารบทปริทัศน์, (2514):944.

² ล่งจ่า ดวงฉมพร, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค การลอบลวงและตำแหน่งคดี, หน้า 847-948.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 849.

คำว่า ลายมือชื่อในเช็ค หมายถึงอย่างไร ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 9 ซึ่งบัญญัติไว้มีความว่า "เมื่อมีกิจการอันใดกฎหมายบังคับให้ทำเป็น
หนังสือไว้ ทำนองว่าบุคคลผู้ทำเป็นหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือ
ชื่อของบุคคลนั้น

ถ้าบุคคลใดใช้ตราประทับแทนลงลายมือชื่ออยู่เป็นปกติ การประทับตรา เช่นนั้นทำ
ว่า เสมอกับลงลายมือชื่อ

การพิมพ์ลายมือ แกงไต หรือเครื่องหมายอื่นทำนอง เช่นว่านั่นก็ดี ทำลงในเอกสาร
หากมีพยานหรือลงลายมือชื่อรับรองด้วยสองคนแล้ว ทำนองว่า เสมอกับลงลายมือชื่อ" และให้
พิจารณามาตรา 9 ประกอบกับมาตรา 900 ซึ่งบัญญัติไว้ความว่า "บุคคลลงลายมือชื่อของตน
ในตัวเงิน บัญชีจะต้องรับผิดชอบตามความในตัวเงินนั้น" และวรรค 2 ความว่า "ถ้าลงแต่เครื่องหมาย
อย่างหนึ่งอย่างใด เช่นแกงไตหรือลายพิมพ์ลายมือ อ่างเอา เป็นลายมือชื่อในตัวเงินไว้
ถึงแม้ว่าจะมีพยานลงลายมือชื่อรับรองก็ตาม ทำนองว่าหาให้ผลเป็นลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นไม่"

คำว่า ลายมือชื่อ ตามกฎหมายหมายถึงลายมือชื่อซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ เรื่องตัวเงินตามมาตรา 900 วรรค 2 ดังกล่าวแล้วยังต้นไม่ยอมรับการลงลายมือชื่อ
ด้วยแกงไตหรือลายพิมพ์ลายมือ ซึ่งถึงแม้จะมีผู้ลงลายมือชื่อรับรองการลงลายมือชื่อนั้น 2 คนก็
ตาม ก็ยังไม่ยอมรับ ส่วนปัญหาว่าถ้าลงลายมือชื่อในเช็คโดยใช้ตราประทับแทนการลงลายมือ
ชื่อในเช็คได้หรือไม่ ในข้อนี้ไม่มีกฎหมายกล่าวไว้โดยตรง ซึ่งในทางกฎหมายเมื่อไม่ห้ามก็ทำ
กระทำได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วธนาคารไม่ควรยอมให้ใช้ตราประทับเช่นนี้ เพราะอาจมีการ
ปลอมกันง่ายซึ่งธนาคารไม่สามารถพิสูจน์ได้ และอีกประการหนึ่งธนาคารไม่อาจทราบได้ว่า
ตรา เช่นนั้นได้ประทับลงโดยผู้สั่งจ่ายหรือไม่¹ ซึ่งหลักเรื่องการลงลายมือชื่อดังกล่าวแล้ว

¹ เอลิม บงบุญเกิด, เช็ค กฎหมายและการปฏิบัติ, หน้า 23.

ข้างต้นก็หาได้ใช้เฉพาะกับลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายเท่านั้นไม่ แต่ห้ามถึงลายมือชื่อทุกชนิดในเช็ค ที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความในเช็คนั้น คือจะเป็นลายมือชื่อของผู้สักหลังหรือผู้อาร์ล ฯลฯ ก็ ใช้หลักเดียวกันทั้งสิ้น โดยเฉพาะลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และธนาคารต้อง ตรวจสอบอย่างพิถีพิถัน เพราะเมื่อเช็คที่ส่งจ่ายนั้นมีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายไม่เหมือนดังตัวอย่างกับ ของที่ผูกกับธนาคารไว้ก็จะต้องคืนเช็คให้แก่ผู้ทรงไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1009 บัญญัติว่า "ถ้ามีผู้นำตัวเงินไปผิดจะพึงใช้เงินตามเขาสั่ง เมื่อทวงถามมา เปิดต่อ ธนาคารใด และธนาคารนั้นได้ใช้เงินให้ไปตามทางคำปกติโดยสุจริตและปราศจากประมาท เลินเล่อไปรี ทำหน้าที่ธนาคารไม่มีหน้าที่จะต้องนำสืบว่าการสักหลังของผู้รับเงินหรือการสัก หลังภายหลังรายใด ๆ ได้ทำไปด้วยอาศัยการรับมอบอำนาจแต่บุคคลซึ่งอ้างเอา เป็นเจ้าของ ศาสักหลังนั้น และถึงแม้ว่ารายการสักหลังนั้นจะเป็นสักหลังปลอมหรือปราศจากอำนาจก็ ตาม ทำหน้าที่ถือว่าธนาคารได้ใช้เงินไปถูกระเบียบ" จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ จะเห็นว่ากฎหมาย คุ้มครองแต่เฉพาะกรณีธนาคารจ่ายเงินไปโดยสุจริตปราศจากการประมาทเลินเล่อ เฉพาะ ลงลายมือชื่อผู้สักหลังปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจเท่านั้น ทำให้ธนาคารไม่ต้องรับผิด แต่หาได้คุ้มครองถึงกรณีลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายปลอมหรือลง โดยปราศจากอำนาจด้วยไม่ เพราะถ้าหากกรณีเช็คนั้นมีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอม ธนาคารจ่ายเงินไป ธนาคารจะอ้างว่าได้ จ่ายเงินไปโดยสุจริตปราศจากเลินเล่อหาได้ไม่ ธนาคารต้องรับผิด (ศาลแพ่งทฤษฎีที่ 270 /2496) และถึงแม้จะพึงว่าธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คไปโดยสุจริตปราศจากความ ประมาทเลินเล่อ ธนาคารก็หาสิทธิที่จะหักเงินในบัญชีของผู้ส่งจ่ายได้ไม่ (ศาลแพ่งทฤษฎีที่ 270 /2496) แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ส่งจ่ายให้ผู้อื่นลงลายมือชื่อแทน โดยผู้ส่งจ่ายก็มีเจตนาที่ จะผูกพันตามเช็คนั้นถือได้ว่าไม่เป็นการปลอมหนังสือ จึงมีผลใช้ได้ตามกฎหมาย¹ สำหรับ นิติบุคคลนั้น การลงชื่อในนามนิติบุคคลต้องเป็นไปตามข้อบังคับของการจัดตั้งนิติบุคคลนั้น

¹ สัตติ ตังคัมภีร์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเงินฝาก, ตัวเงิน.

(คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2513) ในกรณีที่ผู้จัดการหรือกรรมการลงชื่อแทนบริษัท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 75 จะต้องระบุไว้โดยชัดแจ้งว่าลงชื่อแทนนิติบุคคลตามมาตรา 901 มิฉะนั้นบุคคลนั้นต้องรับผิดเป็นส่วนตัวตามเนื้อความแห่ง เช็คนั้นเป็นตัวเงินประเภทหนึ่งด้วย

กรณีที่ผู้ส่งจ่ายได้ออกเช็คไปเพราะกลฉ้อฉลสำคัญผิดหรือถูกข่มขู่ ข้อนี้เมื่อพิจารณาโดยอาศัยหลักทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องตัวเงิน โดยพิจารณาประกอบเรื่องนิติกรรมด้วย ถ้าผู้ออกเช็คส่งจ่ายเงินโดยไม่รู้ตัวว่าตนส่งจ่ายเงินในเช็ค บ่อมเป็นการที่บุคคลลงลายมือชื่อในเอกสารโดยสำคัญผิดในลักษณะแห่งเอกสาร เช่นลงลายมือชื่อไปโดยคิดว่าเป็นใบเสร็จรับสั่งของ ผลบ่อมเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 ไม่ว่าจะสำคัญผิดเพราะกลฉ้อฉลของผู้อื่นหรือไม่ แต่กรณีต้องมิใช่เป็นการกระทำไปโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าลายมือชื่อที่ลงไปในตัวเงินโดยสำคัญผิดในสภาพแห่งเอกสาร ลายมือชื่อนั้นบ่อมเสียเปล่า ไม่มีผลในทางกฎหมายและในเรื่องตัวเงินแต่อย่างใด และในกรณีนี้หากเป็นเรื่องเช็ค การที่ผู้ส่งจ่ายลงชื่อในเช็คโดยความสำคัญผิดและมอบเช็คนั้นไป บ่อมอ้างเป็นข้อต่อสู้ผู้รับเงินได้ ถ้าผู้รับเงินได้โอนเช็คไปยังผู้ทรง โดยชอบด้วยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 916 ก็เข้าใจว่าผู้ส่งจ่ายยังคงอ้างความสำคัญผิดขึ้นต่อสู้ได้โดยนัยเอง¹ เพราะไม่ว่าผู้ใดจะเข้ามาเป็นคู่สัญญาคือผู้ทรง ความสำคัญผิดในสภาพแห่งเอกสารนั้นก็ยังคงอ้างคงเป็นความสำคัญผิดอันตกเป็นโมฆะอยู่เป็นเอง ซึ่งต่างกับกลฉ้อฉลซึ่งเพียงแต่ทำให้การแล่งเจตนาเป็นโมฆะ อันเป็นข้อต่อสู้เฉพาะต่อผู้ทำกลฉ้อฉลนั้นเท่านั้น (ป.พ.พ. มาตรา 121)² ซึ่งบ่อมอ้างเป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงผู้รับโอนเช็คคนต่อมาได้หากผู้รับโอนมาโดยไม่สุจริต

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

² เรื่องเดียวกัน.

และรับโอนมา โดยร่วมกันจัดตั้ง (ป.พ.พ. มาตรา 916) ส่วนการออกเช็คโดยถูกข่มขู่ นั้น ผู้
ออกเช็คก็สามารถยกเป็นข้อต่อสู้รับเงินตามเช็คซึ่งกระทำการข่มขู่ และผู้ทรงเช็คซึ่งรับโอน
เช็คมา โดยไม่ลู่จริตหรือร่วมกันข่มขู่ไม่ได้เช่นกัน¹

ข้อที่น่าพิจารณาคือประการหนึ่งก็คือคำว่า "ผู้สั่งจ่าย" ตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 987 กับคำว่า "ผู้ออกเช็ค" ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิด
จากการใช้เช็คฯ นี้ มีความหมายต่างหรือเหมือนกันอย่างไร คำว่า "ผู้ออกเช็ค" นั้นมีความ
หมายกว้างกว่าคำว่า "ผู้สั่งจ่าย" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987 ซึ่ง
หมายถึงผู้ลงลายมือชื่อในตราสารสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทรงถามให้แก่ผู้อื่นตามลักษณะเช็ค
คำว่าผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 987, 988 และในมาตราอื่น ๆ เกี่ยวกับเช็คนั้น หมายถึงผู้ลงลาย
มือชื่อในเช็คในฐานะผู้สั่งจ่ายเงิน ไม่ว่าผู้สั่งจ่ายจะเป็นเจ้าของเช็คเองหรือไม่ (ศาลแพ่ง
ฎีกาที่ 1017/2511, 0853/2511, 1743/2515) เมื่อได้ลงลายมือชื่อเป็นผู้สั่งจ่ายในตรา
สารซึ่งเรียกว่าเช็ค โดยเจตนาจะผูกพันตนในฐานะผู้สั่งจ่ายแล้ว บังคับต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงเลื่อม
วันแต่จะมีข้อแก้ตัวตามกฎหมาย เช่นเช็คสั่งจ่ายลงชื่อไว้เลย ๆ โดยมีได้กรอกข้อความ
ไว้ ซึ่งทำให้เช็คนั้นไม่สมบูรณ์ (ศาลแพ่งฎีกาที่ 1541/2524) ส่วนคำว่า "ผู้ออกเช็ค" นั้น
นอกจากจะหมายถึงผู้สั่งจ่ายแล้ว ยังหมายถึงผู้ที่นำเช็คไปส่งมอบให้แก่ผู้ทรง หรือผู้นำเช็คไป
ใช้อีกด้วย คือผู้สั่งจ่ายอาจเป็นผู้ออกเช็คนั้นโดยมอบเช็คให้แก่ผู้ทรงเอง หรือในกรณีผู้สั่งจ่าย
ลงลายมือชื่อในเช็คแล้วมอบให้ผู้อื่นไว้ เพื่อนำไปใช้และผู้ทรงกรอกทราบการในเช็ค และนำเช็ค
ไปใช้ ในกรณีนี้ทั้งผู้สั่งจ่ายและผู้รับมอบเช็คนั้นเป็นผู้ออกเช็ค (ศาลแพ่งฎีกาที่ 1541/2514)
หรือเช่นจำเลยผู้กรอกจำนวนเงินลงในเช็คซึ่งมีลายมือชื่อของ ส. เป็นผู้สั่งจ่ายและมอบให้
โจทก์ร่วมเป็นการชำระหนี้ ดังนั้นถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้ออกเช็ค (ศาลแพ่งฎีกาที่ 1641/
2517)

¹Corpus Juris Secundum Volume 21, Bilis and Note (Brook-
lyn, N.Y.: The American Law Book Co., 1938), pp. 652-653.

ดังกล่าวแล้ว ทั้ง 7 รายการ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 988 นี้เป็นรายการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าต้องมีจึงจะเป็นเช็คตามนัยของกฎหมาย แต่ถ้าขาดตกบกพร่องไปบางรายการ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 989 ให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910 เรื่องตั๋วแลกเงินมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งทำให้เช็คนั้นถึงแม้จะมีรายการขาดไปบางรายการ ก็อาจมีผลสมบูรณ์เป็นเช็คได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910 กล่าวคือ

- 1) เช็คซึ่งไม่ระบุเวลาการชำระเงิน ท่านให้ถือว่าทั้งใช้เงินเมื่อได้เห็น
- 2) ถ้าสถานที่ชำระเงินมิได้แถลงไว้ในเช็ค ท่านให้ถือภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ชำระเงิน
- 3) ถ้าเช็คไม่แสดงให้ปรากฏสถานที่ออก ท่านให้ถือว่าเช็คได้ออก ณ ภูมิลำเนาผู้ส่งจ่าย
- 4) ถ้ามิได้ลงวันที่ออกเช็ค ท่านว่าผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนหนึ่งคนใดทำการโดยสุจริต จะครบวันตามที่ถูกต้องแท้จริงลงไปก็ได้

แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม แม้เช็คจะมีรายการต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดตั้งที่พระธามาแล้วก็ตาม แต่หากภายหลังเช็คดังกล่าวถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขในข้อสาระสำคัญ กล่าวคือการแก้ไขนั้นทำให้เนื้อความแห่งตัวอื่นเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิหรือความรับผิดชอบตามตัวผิดไป¹ เช่นแก้การชดเชย² แก่วันที่ แก่จำนวนเงิน เป็นต้น หากการแก้ไขนั้นคู่สัญญาตามเช็คนั้นคือผู้ส่งจ่ายซึ่งออกเช็คนั้น หรือบรรดาผู้ลี้ภัยสงฆ์ไม่ยินยอมรู้เห็น เข็คนั้นเป็น

¹ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตั๋วเงิน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2514), หน้า 202.

² เรื่องเดียวกัน.

ฉันเสียไปเอง ไม่ผูกพันคู่สัญญาซึ่งไม่ให้ความยินยอมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007 และหากคู่สัญญาที่ไม่รู้เห็นยินยอมกันคือผู้ส่งจ่ายซึ่งออกเช็คทิ้งแล้ว นอกจากจะ ทำให้ตัวเสีย ทำให้ผู้ส่งจ่ายซึ่งออกเช็คไม่ต้องรับผิดชอบชำระเงินตามเช็คทิ้งแล้ว ยังมีผลให้ผู้ส่งจ่ายซึ่งออกเช็คใบนั้นไม่มีความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คด้วย เช่น ค่าเลยออกเช็คชำระหนี้รายการต่าง ๆ ตามเช็คครบถ้วนสมบูรณ์ตามกฎหมาย ภายหลังเช็คทิ้งถูกแก้จำนวนเงินโดยความรู้เห็นของผู้ทรง เพื่อโกงค่าเลยซึ่งออกเช็คทิ้ง โดยการกระทำดังกล่าวจำเลยซึ่งออกเช็คมิได้ยินยอมด้วย เช็คดังกล่าวจึงเป็นเช็คที่ถูกเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญและต้องกลายเป็นเช็คเสีย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007 ผู้ออกเช็คไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง และเช็คนั้นไม่เป็นมูลความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 343/2506)

ดังกล่าวข้างต้นเป็นเรื่องราวการของเช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของประเทศไทย

ในเรื่องราวการของเช็คนี้ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เคล้ทีอว่ากฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่อิสระและสมบูรณ์ใช้บังคับได้ในตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายอื่น (autonomie du droit penal) จึงไม่ถือว่าการออกเช็คที่จะเป็นความผิดอาญาได้นั้น เช็คที่ออกต้องมีรายการครบถ้วนสมบูรณ์ตามกฎหมายพาณิชย์ในเรื่องเช็ค ดังนั้นถ้าได้ออกตราสารในลักษณะของเช็คและได้ใช้อย่างเช็คแล้วก็ย่อมเป็นความผิด แม้จะมีรายการไม่ครบถ้วนตามกฎหมายพาณิชย์ในเรื่องเช็คก็ตาม เช่น ออกเช็คโดยไม่มีคำว่า "เช็ค" แต่ได้ออกและใช้อย่างเช็ค ออกเช็คไม่มีสถานที่ออกเช็ค ไม่ลงวันที่ ลงวันที่ล่วงหน้าหรือลงวันที่ย้อนหลัง¹ หรือลง

¹ โทเมน ภัทรภรณ์, "ความผิดฐานรับเช็คไม่มีเงิน", วารสารบทบัญญัติ,

วันที่โดยไม่ได้เขียนด้วยลายมือ¹ เป็นต้น แต่ถ้าหากตราสารที่ออกนั้นไม่มีลักษณะที่จะเป็นเช็คเสียเลย เช่นไม่มีลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย ไม่มีคำสั่งให้จ่ายเงิน หรือไม่มีชื่อผู้จ่ายเงิน เหล่านี้ก็ไม่ถือว่าเป็นการออกเช็คที่จะเป็นความผิดได้²

เหตุผลที่กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เค่งและศาลของประเทศฝรั่งเศส เค่งตีความให้เป็นความผิดในทางอาญา แม้เช็คที่ออกนั้นจะมีรายการไม่ครบถ้วนตามกฎหมายพาณิชย์ในเรื่องเช็ค ก็เพราะศาลแห่งประเทศฝรั่งเศส เค่งเห็นว่ากฎหมายที่มีโทษทางอาญานั้น เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์มุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม มิได้คำนึงถึงประโยชน์ในทางทรัพย์สินโดยตรง ซึ่งไม่อาจปรับเข้ากันได้กับกฎหมายพาณิชย์ซึ่งมีเจตนารมณ์ขึ้นพื้นฐานที่มุ่งจะคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทางทรัพย์สินและความเกี่ยวข้องในทางนิติกรรม ฉะนั้นการบังคับใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญาจึงควร เป็นอิสระจากบทบัญญัติในทางกฎหมายพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญานั้น เกี่ยวกับการใช้เช็คนี้ หากต้องอาศัยบทบัญญัติทางกฎหมายพาณิชย์ด้วยแล้ว เช่นนี้ ผู้ออกเช็คที่ไม่ลู่จริตก็สามารถจะหลีกเลี่ยงความผิดและการลงโทษทางอาญาได้ โดยจงใจออกเช็คให้ขาดความสมบูรณ์หรือขาดรายการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายพาณิชย์กำหนดไว้สำหรับความสมบูรณ์ของเช็ค เช่นเขียนออกเช็คโดยไม่ลงวันที่ เป็นต้น ก็จะทำให้ผู้ออกเช็คนั้นรอดพ้นจากความผิดทางอาญาไปได้ ซึ่งถ้าหากกรณีเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็เท่ากับว่ากฎหมายเปิดช่องให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีเจตนาทุจริตใช้กฎหมายเอาเปรียบและฉ้อโกงผู้อื่น

¹Encyclopédie Dalloz, Droit Pénal Tome I, A-C, Chèque, Emmanuel Verge, President-Diree Général-Teur (Paris : Rue Soufflot, 1967), p. 2.

²โกเมน กัทธิธรรมย์, "ความผิดฐานรับเช็คไม่มีเงิน", วารสารบทบัญญัติ, (2514) : 943 - 944.

ประเภทของเช็ค

เนื่องจากในปัจจุบันวงการธุรกิจการค้าของประเทศได้เจริญไปอย่างรวดเร็ว การ
ใช้เช็คได้มีการดัดแปลงไปเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและสถานการณ์ เช่น เช็ค
เดินทาง เช็คของขวัญ ฯลฯ ซึ่งหลักการใช้และความผูกพันต่าง ๆ ระหว่างคู่สัญญาที่ย่อมแตก
ต่างกันไปจากเช็คตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บ้าง สืบจากส่วนนี้
เป็นประเภทได้ดังนี้คือ

- 1) เช็คตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2) เช็คซึ่งกำหนดให้มีไว้ในกรณีพิเศษ

1. เช็คตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือเช็คที่กำหนด
รายการ หน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาในเช็ค เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
กล่าวโดยสรุปคือเป็นเช็คที่ธนาคารออกให้โดยกำหนดให้ใช้เงินตามคำสั่งของผู้รับเงินตามเช็ค
ที่ลูกค้าของธนาคารเป็นผู้สั่งจ่าย เช็คประเภทนี้โดยบทบัญญัติของกฎหมายในรายละเอียดบาง
ประการทำให้วิธีการใช้และสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในเช็คนั้น
แตกต่างกันออกไปบ้างดังนี้คือ

1.1 เช็คสั่งจ่ายให้แก่ผู้มีชื่อในเช็คหรือตามคำสั่ง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง
คือ เช็คระบุชื่อ เช็คชนิดนี้ในช่องของชื่อหรือชื่อของผู้รับเงินนั้นจะมีการระบุชื่อหรือชื่อของผู้
รับเงินไว้โดยชัดเจน ซึ่งในทางปฏิบัติโดยทั่วไปของธนาคารย่อมจะพิมพ์ว่า "จ่าย" ซึ่งเมื่อ
เป็นเช็คระบุชื่อผู้รับเงินแล้ว ผู้สั่งจ่ายก็จะระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยชัดเจน และในช่องนี้โดยทั่วไป
ไปในทางปฏิบัติของธนาคารจะมีข้อความพิมพ์ในตอนท้ายว่า "หรือผู้ถือ" ซึ่งหากจะเป็นเช็ค

ระบุชื่อผู้รับเงินโดยชัดเจนแล้ว ผู้ส่งจ่ายต้องขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ดังกล่าวนี้แล้วออกเสีย มิฉะนั้นเช็คฉบับดังกล่าวจะเป็นเช็คผู้ถือ (คำพิพากษาฎีกาที่ 222/2512)

เช็คที่ผู้ส่งจ่ายจ่ายให้แก่ผู้มีชื่อในเช็คหรือตามคำสั่งของผู้มีชื่อในเช็คในทางปฏิบัติ เช็คชนิดนี้ธนาคารจะจ่ายเงินให้แก่เฉพาะแก่ผู้มีชื่อในเช็ค หรือตามคำสั่งของผู้มีชื่อในเช็คเท่านั้น หากผู้มีชื่อในเช็คฐานผู้รับเงินไม่ประสงค์จะไปรับเงินด้วยตนเอง หรือประสงค์จะให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้อื่นแทนตนแล้ว ก็จะต้องสลักหลังเช็คส่งมอบให้แก่บุคคลอื่นเพื่อให้ธนาคารจ่ายเงินต่อไป

1.2 เช็คส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ คือเช็คที่ได้ระบุชื่อผู้รับเงินไว้ในช่องชื่อหรือช่องผู้รับเงิน แต่ผู้ส่งจ่ายเขียนคำว่า "เงินสด" ลงในช่องจ่าย แต่เช็คชนิดนี้ต้องไม่ขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ออก มิฉะนั้นเช็คชนิดนี้จะไม่สมบูรณ์เพราะไม่มีชื่อหรือชื่อของผู้รับเงิน ธนาคารจะไม่จ่ายเงินให้ เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายจะมารับเงินด้วยตนเอง อนึ่ง ในกรณีที่เช็คส่งจ่ายโดยระบุชื่อผู้รับเงินไว้หากไม่มีการขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ออก เขื่อนั้นก็มีฐานะเป็นเช็คผู้ถือด้วยเช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 222/2512) การที่เป็นตัวผู้ถือนี้หากผู้ทรงคนใดนำไปยื่นต่อธนาคาร ธนาคารก็จะจ่ายเงินให้ทันที การออกเช็คส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือนี้เป็นที่นิยมกันอย่างมากแพร่หลายเพราะสะดวกแก่ผู้ทรง ไม่จำเป็นต้องไปเบิกเงินจากธนาคารด้วยตนเอง เพียงแต่มอบเช็คให้ใครคนใดคนหนึ่งก็ไว้วางใจได้มาเช็คไปขอเงินจากธนาคารก็สามารถรับเงินได้ และการโอนเช็คก็ไม่จำเป็นต้องสลักหลังให้เป็นการลำบาก เว้นแต่ผู้รับโอนจะไม่เชื่อเครดิตในเช็ค จึงจะขอให้ผู้ทรงคนก่อนสลักหลัง การนำเช็คผู้ถือไปเบิกเงินจากธนาคารในทางปฏิบัติธนาคารมักจะขอให้ผู้รับเงินลงลายมือชื่อไว้หลังเช็คเพื่อเป็นหลักฐานว่าได้เบิกเงินจากธนาคารเรียบร้อยแล้ว

1.3 เช็คขีดคร่อม คือเช็คที่มีเส้นขนานคู่ขีดขวางไว้ด้านหน้า กับมีหรือไม่มีคำว่า "และบริษัท" หรือคำบ่งชี้ใดๆ ทั้งข้อความนี้อยู่ระหว่างเส้นขนานทั้งสองนั้น เช็คดังกล่าวบ่งชี้ว่าเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไปและจะใช้เงินตามเช็คนั้นได้เฉพาะให้แก่ธนาคารเท่านั้น

และถ้าระหว่างเล่นทั้งสองกรอกชื่อธนาคารอันหนึ่งอันใดลงไว้โดยเฉพาะ เชื่อก
 เป็นอันชื่อว่า เชื่อกชดคร่อมเฉพาะ และจะใช้เงินตามเชื่อกนั้นได้เฉพาะให้แก่ธนาคารอันนั้น
 (ป.พ.พ. มาตรา 994) การเขียนชดคร่อมลงในเชื่อกนั้น ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนใดคนหนึ่งจะ
 ชดคร่อมเสียก็ได้ และเชื่อกชดคร่อมทั่วไปนั้นผู้ทรงจะทำให้เป็นชดคร่อมเฉพาะเสียก็ได้ ส่วน
 เชื่อกชดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะเข้าชดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารอื่นเพื่อ
 เรียกเก็บเงินก็ได้ อนึ่ง เชื่อกไม่มีชดคร่อมก็ดี ชดคร่อมทั่วไปก็ดี ล่วงไปยังธนาคารเพื่อเรียก
 เก็บเงิน ธนาคารนั้นจะลงชดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนเองก็ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 995)

การชดคร่อมเชื่อกโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมายได้อนุญาตไว้ ตามประมวลกฎหมาย
 แห่งและพาณิชย์ มาตรา 995 ดังกล่าวแล้ว กฎหมายถือว่าเป็นส่วนสำคัญของเชื่อก ใคร
 จะลบล้างบ่อนไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย (ป.พ.พ. มาตรา 996) ซึ่งจะมีผลให้เชื่อกเสียไป
 ตามประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ มาตรา 1007

วัตถุประสงค์ของการชดคร่อมเชื่อก โดยปกติตามทางการค้าทั่วไปธนาคารยอม
 จ่ายเงินตามเชื่อกให้แก่ผู้ทรง เสมอแม้จะไม่มีชดคร่อมเชื่อก แต่กฎหมายได้กำหนดวิธีการชด
 คร่อมเชื่อกขึ้นมา เพื่อป้องกันมิให้ผู้ใดเชื่อกไปโดยมิชอบนำไปยื่นเอาเงินได้โดยสะดวก การชด
 คร่อมเชื่อกทำให้การจ่ายเงินตามเชื่อกนั้นต้องจ่ายโดยเข้าบัญชีของผู้ทรงในธนาคารใดธนาคาร
 หนึ่ง หรือในบัญชีของธนาคารที่ระบุไว้ในชดคร่อมเท่านั้น จึงอาจไล่เขี้ยวได้ถ้าผู้ใดเชื่อกชดคร่อม
 มาโดยไม่มีสิทธิสมบูรณ์ในเชื่อกดีกว่า เจ้าของอันแท้จริง

2. เชื่อกที่กำหนดให้มีขึ้นในกรณีพิเศษ เป็นชื่อเรียกเชื่อกที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้
 เฉพาะกิจ ไม่ถือเป็นเชื่อกตาม ประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ แต่กำหนดให้มีขึ้นเพื่อให้
 ลูกค้ายของ ธนาคารหรือบุคคลโดยทั่วไปซื้อไปใช้ในกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะ แทนที่จะ
 ต้องนำเงินสดติดตัวไป การออกเชื่อกของธนาคารดังกล่าวนี้ย่อมเป็นการอำนวยความสะดวก
 ปลอดภัยแก่ผู้ใช้เชื่อก และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น เชื่อกการันตี เชื่อกเดินทาง เชื่อก
 ของขวัญ

2.1 **เช็คการันตี** เช็คชนิดนี้เป็นวิธีการอันหนึ่งของธนาคาร ซึ่งธนาคารกับลูกค้ามีข้อตกลงกันเป็นพิเศษ กล่าวคือโดยลูกค้าต้องมีเงินฝากประจำกับธนาคารระยะหนึ่งก่อน ไม่น้อยกว่าจำนวนเงินที่ธนาคารกำหนด ภายหลังลูกค้านั้นกับธนาคารมีสิทธิขอเช็คการันตีของธนาคารไปใช้ได้ภายในวงเงินจำกัด และลูกค้าจะต้องหาเงินจำนวนนั้นมาใช้ธนาคาร มิฉะนั้นธนาคารก็จะหักเงินบัญชีเงินฝากของลูกค้า ซึ่งกรณีนี้ก็เท่ากับลูกค้าได้ยืมเงินจากธนาคารโดยไม่เสียดอกเบี้ย และยังมีสิทธิได้ดอกเบี้ยจากบัญชีเงินฝากประจำของตนเองอีกด้วย

เช็คการันตีนี้ในทางปฏิบัติไม่เกิดปัญหาและเป็นที่ยอมรับของเชื่อถือในวงการค้าธุรกิจและธนาคารทั่วไป เพราะธนาคารที่ออกเช็คการันตีให้รับรองว่ามีเงินในธนาคารที่จะจ่ายตามเช็คการันตีเห็นได้โดยแน่นอน

2.2 **เช็คเดินทาง** เป็นเช็คของธนาคาร โดยธนาคารเป็นผู้ออกเช็คสั่งจ่ายเอง ลูกค้าผู้เดินทางจะต้องซื้อเช็คเดินทางจากธนาคาร โดยแสดงหลักฐานประกอบการพิจารณาของธนาคารตามระเบียบของธนาคารด้วย

เช็คเดินทางเป็นเช็คที่มีรายการตามที่กฎหมายบังคับไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 988 มีจำนวนเป็นเงินไทยหรือเงินต่างประเทศก็ได้ นอกจากนี้เช็คเดินทางยังมีรายการนอกเหนือไปจากเช็คธรรมดาที่กำหนดที่ว่าตรงมุมซ้ายด้านบนของเช็คซึ่งวางไว้ให้ผู้ซื้อเช็คซึ่งเป็นผู้เดินทางลงลายมือชื่อต่อหน้าเจ้าหน้าที่ธนาคาร

ในทางปฏิบัติเฉพาะที่เป็นหลักสำคัญในการซื้อและใช้เช็คสำหรับผู้เดินทางก็คือ ผู้เดินทางจะต้องยื่นคำขอต่อธนาคารตามแบบและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการแลกเปลี่ยนเงินตรา และจะต้องลงลายมือชื่อในเช็คทุกฉบับต่อหน้าพนักงานธนาคารที่ขายเช็คนั้นฉบับละ 1 ชื่อ โดยลงลายมือชื่อไว้ตรงมุมซ้ายด้านบนของเช็คแต่ละฉบับ เพื่อเป็นตัวอย่างลายเซ็น ถ้าเป็นกรณีที่จะต้องนำไปใช้ชำระหนี้หรือโอน เปลี่ยนมือให้คนอื่นแล้วจะต้องลงลายมือชื่อไว้ในช่องที่วางไว้สำหรับลงลายมือชื่อต่อหน้า เจ้าพนักงานรับฝากเงินของธนาคารแต่ละฉบับเช่นเดียวกัน โดยลงชื่อให้เหมือนกับลายมือชื่อซึ่งเขียนไว้ต่อหน้า เจ้าพนักงานรับฝากเงินในครั้งแรกต่อหน้าบุคคลผู้รับโอนเช็คนั้น ซึ่งอาจเป็นธนาคารหรือบุคคลธรรมดาก็ได้ การใช้เช็คเดินทางดังกล่าวแล้วนี้ ถึงผู้เดินทางกลับมาแล้วแต่มีเช็คเหลืออยู่ก็สามารถนำมาขายคืนแก่ธนาคารเดิมหรือ

ธนาคารอื่นก็ได้ โดยเสียค่าธรรมเนียมเล็กน้อยหรือการแลกเปลี่ยนเงินตราเพียงเล็กน้อยเท่านั้น¹

ความสำคัญและลักษณะสำคัญของ เช็คเดินทางก็คือ เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่ลูกค้าในกรณีที่เช็คหายหรือถูกลัก ลูกค้าก็สามารถแจ้งแก่ธนาคารหรือบริษัทนั้นเพื่อรับเงินคืนกลับมาได้ ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบของธนาคารหรือบริษัทเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้า ซึ่งเป็นลักษณะดีเด่นประการหนึ่งของเช็คประเภทนี้

2.3 เช็คของขวัญ เป็นเช็คของธนาคารพาณิชย์อีกแบบหนึ่งซึ่งสามารถนำไปชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ปกติการพิมพ์เช็คประเภทนี้ธนาคารพาณิชย์จะสั่งพิมพ์เป็นแบบที่สวยงาม มีสีสันชวนมอง เช็คของขวัญเป็นเช็คที่มีไว้ขึ้นเพื่อใช้ในโอกาสที่ผู้ให้มีความประสงค์จะมอบให้แก่ผู้รับอันเป็นบุคคลที่ตนรักใคร่ นับถือ ในโอกาสมงคลตามประเพณีต่าง ๆ เช่นเนื่องในโอกาสครบรอบวันเกิด ในโอกาสวันมงคลสมรส เป็นต้น โดยไว้แทนของขวัญหรือเงินสดแล้วสามารถนำไปใช้สอยหรือซื้อสิ่งของตามที่ต้องการได้ตาม

โดยทั่วไปธนาคารพาณิชย์จะพิมพ์เช็คของขวัญไว้ขายแก่ประชาชนโดยทั่วไป แม้จะไม่มีเงินฝากในธนาคารนั้นเลยก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ล่งว่า ดวงฉมพร, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค การล่อบส่วนและค่าเนินคดี

ประโยชน์ของ เช็ค

การใช้เช็คก่อให้เกิดประโยชน์พอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ใช้เช็คไม่จำเป็นต้องเก็บเงินไว้ที่บ้านหรือสำนักงานของตนเอง ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น โจรภัยหรืออัคคีภัย เป็นต้น การที่ประชาชนผู้ใช้เช็คยอมทำให้ต้องนำเงินเข้าบัญชีฝากไว้ในธนาคาร อันเป็นที่ปลอดภัยและสามารถตรวจสอบดูแลได้โดยไม่มียุ่งยากอีกด้วย
2. ใช้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วเพราะลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องนำเงินสดติดตัวไปคราวละมาก ๆ และทั้งยังเป็น การประหยัดและปลอดภัยอีกด้วย ซึ่งการชำระหนี้ด้วย เช็คดังกล่าวย่อมมีผลเป็นการชำระหนี้ตามกฎหมาย โดยสมบูรณ์หากเช็คนั้นไม่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน และในลัษณะเจ้าหนี้ผู้รับชำระหนี้ก็ได้รับความสะดวกเช่นกัน เพราะเพียงแต่นำเช็คไปยื่นเงินก็จะได้รับเงินสดทันที และหากมีบัญชีเงินฝากในธนาคารก็สามารถนำเช็คเข้าบัญชีได้ทันทีเช่นกัน นอกจากนี้โดยกลไกของเช็ค หากเป็นเช็คชนิดที่สั่งจ่ายเงินโดยลงวันที่ล่วงหน้า เมื่อเช็คนั้นยังไม่ถึงกำหนดการจ่ายเงิน ผู้สั่งจ่ายก็ดี ผู้ทรงก็ดี หากต้องการใช้เงินสดโดยเร่งด่วน ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงอาจขายเช็คโดยลดจำนวนเงินลงเล็กน้อยเป็นค่าธรรมเนียมหรือค่าดอกเบี้ย หรือค่าบวการอื่น ๆ ก็ย่อมได้เงินสดมาตามความประสงค์ทันที ซึ่งกรณีในวงการค้า เรียกว่า ช้อลดหรือขายลดเช็ค (discount)
3. ประโยชน์แก่ธนาคาร ธนาคารเป็นสถานที่ค้าเงินหรือรับฝากเงิน และรวมทั้งการให้กู้เงินเพื่อการพาณิชย์และการอุตสาหกรรม ฉะนั้นเงินที่ลูกค้านำฝากแก่ธนาคาร ธนาคารก็สามารถนำไปหมุนเวียนให้เอกชนกู้มิไปประกอบการค้า ธุรกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรมของตน ทำให้เกิดการหมุนเวียนในกระแสการเงินของประเทศ ก่อให้เกิดการลงทุน อันจะมีผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนรวมอีกด้วย